

Pravo na pošteno suđenje s posebnim osvrtom na gradnju

Kosović, Vanesa

Graduate thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:685239>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-08**

Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)

PRAVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
STUDIJSKI CENTAR ZA JAVNU UPRAVU I JAVNE FINACIJE
STRUČNI DIPLOMSKI STUDIJ JAVNE UPRAVE

Vanesa Kosović

PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE S POSEBNIM OSVRTOM NA GRADNJU

Diplomski rad

Mentor: izv. prof. dr. sc. Mateja Held

Zagreb, 2024. godine

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE	2
3. EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA.....	5
4. EUROPSKA KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA.....	7
4.1. Članak 6. stavak 1. Konvencije	8
5. USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE.....	9
6. USTAV REPUBLIKE HRVATSKE	11
6.1. Članak 29. Ustava.....	11
7. ASPEKTI PRAVA NA POŠTENO SUĐENJE PREMA JURISPRUDENCIJI USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE.....	13
7.1. Pravo na procesnu ravnopravnost (equality of arms - “jednakost oružja”)	14
7.2. Načelo kontradiktornosti.....	15
7.3. Zabrana arbitrarnog postupanja	16
7.4. Pravo na obrazloženu odluku	17
7.5. Pravo na (učinkovito) pravno sredstvo	18
7.6. Načelo vladavine prava.....	19
7.7. Načelo pravne sigurnosti.....	19
8. PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE U POSTUPCIMA GRADNJE.....	20
8.1. Zakon o gradnji.....	20
8.1.1. Građenje građevine	20
8.1.1.1. Građevinska dozvola	22
8.2. Praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske.....	25
8.2.1. Ustavna tužba: U-III-2409/2021 od dana 15. prosinca 2021. godine 25	
8.2.2. Ustavna tužba:U-III-2491/2021 od dana 8. veljače 2023. godine...28	
8.2.3. Ustavna tužba: U-III-4397/2018 od dana 29. travnja 2021. godine.29	
8.3. Praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske.....	31

8.3.1.	11 Us I-490/2021-7, Upravni sud u Rijeci od dana 2. rujna 2021. godine	31
8.3.2.	1 Us I-611/2022-8, Upravni sud u Osijeku od dana 26. listopada 2022. godine	33
8.3.3.	Usž-1002/2023-3, Visoki upravni sud Republike Hrvatske od dana 11. srpnja 2023. godine	34
9.	ZAKLJUČAK	36

SAŽETAK

Pravo na pošteno suđenje s posebnim osvrtom na gradnju

Pravo na pošteno suđenje u demokratskim pravnim sustavima jedno je od važnijih ljudskih prava i najvažnije procesno pravo. Kao takvo zajamčeno je člankom 6. stavkom 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda prema kojem svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj te člankom 29. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske gdje stoji da svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama. Kroz presude Ustavnog i Vrhovnog suda Republike Hrvatske, poseban naglasak stavit ću na pravo na pošteno suđenje u postupcima gradnje.

Ključne riječi: pravo na pošteno suđenje, ljudsko pravo, neovisni i nepristrani sud, razumni rok, gradnja

SUMMARY

The right to a fair trial with special reference to construction

The right to a fair trial in democratic legal systems is one of the most important human rights and the most important procedural right. As such, it is guaranteed by Article 6, Paragraph 1 of the Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms, according to which everyone has the right to have his case investigated fairly, publicly and within a reasonable time by an independent and impartial court established by law, and by Article 29, Paragraph 1 of the Constitution of the Republic of Croatia, where the right to have an independent and impartial court established by law is guaranteed. The court should decide fairly and within a reasonable time on rights and obligations. Through the judgments of the Constitutional and Supreme Court of the Republic of Croatia, special attention is given to the right to a fair trial in construction procedures.

Keywords: right to a fair trial, human right, independent and impartial court, reasonable time, construction

Izjava izvornosti

Ja, Vanesa Kosović (ime i prezime studenta/ice) pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica završnog rada te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

Vanesa Kosović, v.r.

(potpis studenta)

1. UVOD

Demokratska uređenja poznaju pravo na pošteno suđenje kao jedno od važnijih ljudskih i procesnih prava. Kao takvo, zajamčeno je člankom 6. stavkom 1. Konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda¹ te člankom 29. Ustava Republike Hrvatske². Kako bismo se pobliže upoznali s tim pravom, u ovom radu osvrnut ću se na krovnu međunarodnu instituciju koja štiti i promiče primjenu prava predviđena Konvencijom, a to je Europski sud za ljudska prava.³ Osvrnut ću se i na Europsku Konvenciju za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i to posebno na članak 6. stavak 1. u kojem se navodi da svatko ima pravo da neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj.⁴ Također, analizirat ću i primjenu članka 29. Ustava Republike Hrvatske koji ističe pravo na pošteno suđenje kao pravo svakoga da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o pravima i obvezama.⁵

Analizirat ću i aspekte prava na pošteno suđenje prema jurisprudenciji Ustavnog suda Republike Hrvatske što obuhvaća pravo na procesnu ravnopravnost, načelo kontradiktornosti, zabranu arbitrarnog postupanja, pravo na obrazloženu odluku, pravo na (učinkovito) pravno sredstvo, načelo vladavine prava i načelo pravne sigurnosti. U ovom radu uz analizu prava na pošteno suđenje poseban je naglasak i osvrt na gradnju. Zakonom o gradnji (NN 125/19) pobliže ću opisati pojam građenja građevine te građevinske dozvole, a sukladno tome analizirat ću pravo na pošteno suđenje u postupcima gradnje kroz praksu Ustavnog suda Republike Hrvatske te Vrhovnog suda Republike Hrvatske.

Prva analizirana odluka odnosi se na odbijenu ustavnu tužbu povodom tužbenog zahtjeva podnositelja za poništenjem rješenja Državnog inspektorata, Građevinske

¹ (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP), (NN-MU 13/17).

² Ustav Republike Hrvatske, NN (05/14).

³ E-gradani, Vlada Republike Hrvatske, Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Europski sud za ljudska prava, <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/186>, posjećeno 21. svibnja 2024. godine.

⁴ EKLJP, (NN-MU 13/17), članak 6. stavak 1.

⁵ Ustav Republike Hrvatske, NN (05/14), članak 29.

inspekcije, Područne jedinice u Pazinu kojim je podnositelju naloženo uklanjanje vikend građevine. U ustavnoj tužbi podnositelj između ostalog ističe da mu je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje zajamčeno člankom 29. Ustava Republike Hrvatske. U drugoj odluci ustavna tužba također se odbija, povodom odbijenog zahtjeva za izmjenu i dopunu građevinske dozvole. U ustavnoj tužbi podnositelj ističe da mu je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje jer je spor vođen na nezakonit način. Treća odluka odnosi se na usvajanje tužbe gdje podnositeljica u ustavnoj tužbi ističe da drugostupanjski sud u presudi nije naveo jasne i valjane razloge te da istu nije argumentirano obrazložio zbog čega smatra da je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava Republike Hrvatske.

Također, osvrnut ću se na tri presude iz sudske prakse Vrhovnog suda Republike Hrvatske. Koliko je ovo pravo važno pokazuju i riječi bivše predsjednice Ustavnog suda Republike Hrvatske prof. dr. sc. Jasne Omejec koja je rekla: "...kao ustavna sutkinja imam obvezu zahtijevati samo jedno: on (optuženik – B.Lj.), ma bio i crni vrag, u ovoj zemlji mora imati pošteno suđenje pred neovisnim i nepristranim sudom."⁶

2. PRAVO NA POŠTENI SUĐENJE

„Pravičnost ili poštenje je vrijednost ili pravilo prema kojem se prosuđuje neki postupak, djelovanje, ali i institucija te biće.“. Aristotel je tumači kao etičku kategoriju i moralni ideal, izvor općeg dobra. Procesna teorija pretpostavlja određene zahtjeve poštenog sudskog postupka koje mora ispuniti zakonodavac, ali i sudac. Zakonodavac mora predvidjeti pravne standarde i propisati postupovne radnje, te ustanoviti samostalna i neovisna pravosudna tijela. „Obaveza suca je da objektivno i pravilno primjenjuje pravo, postupa po pravu i pravilima struke (*lege artis*).“ To postupanje

⁶ Ljubanović, Boris: Pošteno suđenje kao temelj sudačke etike, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 3/2012., str. 450.

mora biti jednako za sve, što znači da se prednost neće dati nikakvim interesima, pojedincima, skupinama itd.⁷

„Pravo na pošteno (*fair*) suđenje u demokratskim pravnim sustavima jedno je od najvažnijih ljudskih prava te zasigurno najvažnije procesno pravo.“⁸ Ono je zajamčeno člankom 6. stavkom 1. Konvencije te člankom 29. Ustava. Pravo na pošteno suđenje postavljeno je Konvencijom, a s obzirom da su međunarodni ugovori koji su sklopljeni, potvrđeni i objavljeni dio unutarnjeg pravnog poretka Republike Hrvatske i po pravnoj snazi su iznad zakona, ovo pravo možemo nazvati i „nadzakonskim pravom“.⁹ Temeljni je značaj konvencijske zaštite stvaranje i primjenjivanje standarda zaštite ljudskih prava u okviru pravnog prostora Europe.¹⁰ Konvencija je jedan od najznačajnijih međunarodnih instrumenata za uspostavu vladavine prava, demokracije i zaštitu ljudskih prava.

Republika Hrvatska je 1997. ratificirala Konvenciju te je time preuzela obvezu da pod svojom jurisdikcijom svakoj osobi jamči ljudska prava zajamčena Konvencijom, pa tako i pravo na pošteno suđenje zajamčeno člankom 6. stavkom 1. Konvencije. Zanimljivo je zapaziti da se uvidom u službene statistike hrvatskih predmeta pred Europskim sudom može ustanoviti da je najviše povreda članka 6. Konvencije, prava na pošteno suđenje. Od ukupno 144 povrede utvrđeno u to vrijeme čak 104 povrede odnosile su se na taj članak.¹¹ Članak 6. zauzima središnje mjesto u sustavu Konvencije. Stupanj ostvarenja tog prava pokazuje stupanj demokratičnosti i vladavine prava u nekom društvu.¹²

Obveza nacionalnih sudova je da prihvate, provode i djelotvorno štite dostignute europske pravne standarde, a oni čine temelje zajedničke pravne kulture. Nacionalni

⁷ Ljubanović, Boris: Pošteno suđenje kao temelj sudačke etike, op. cit., str. 452.

⁸ Šarin, Duška: Aspekti prava na pravično suđenje - pravo na pristup sudu kroz jurisprudenciju Ustavnog suda Republike Hrvatske, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 53, 3/2016., str. 732.

⁹ Ljubanović, Boris: Pošteno suđenje kao temelj sudačke etike, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 3/2012., str. 452.

¹⁰ Omejec, Jasna, Vijeće Europe i Europska unija, Institucionalni i pravni okvir, Novi informator, Zagreb 2008.

¹¹ Ljubanović, Boris: Pošteno suđenje kao temelj sudačke etike, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 3/2012., str. 450.

¹² Vladušić, Julia, Pravo na pošteno suđenje, uz osvrt na utvrđivanje građanskih prava i obveza, Informator, Br. 6124 od 14. studenog 2012.

sudovi isto kao i USUD, sporove moraju rješavati u skladu s pravnim europskim standardima, ali u okvirima nacionalnih pravnih propisa.¹³ Pravo na pošteno suđenje od 2000. godine jamstvo je za sve sudske postupke. USUD analizira ustavne tužbe sa stajališta tog ustavnog prava, prava na pošteno suđenje te ispituje eventualno postojanje povrede u postupcima pred sudovima. Sagledavajući postupak kao jedinstvenu cjelinu, USUD ocjenjuje je li postupak bio vođen na način koji je podnositelju osigurao pošteno suđenje. Pravo na pošteno suđenje obuhvaća ocjenu toga da li je dokazni postupak proveden sukladno mjerodavnim postupovnim odredbama, je li podnositelju bilo omogućeno pratiti postupak, sudjelovati u njemu uz stručnu pomoć, da li je omogućeno poduzimati sve zakonom dopuštene postupovne radnje i ulagati pravne lijekove, jesu li osporene presude valjano obrazložene itd.¹⁴

„Pravo na pošteno suđenje štiti se u svim postupcima u kojima se odlučuje o pravima i obvezama građanske naravi.“. Sukladno tome upravni postupci biti će obuhvaćeni člankom 6 stavkom 1. Konvencije ako ESLJP prosudi da se u njima odlučivalo o pravima i obvezama građanske naravi pri čemu nije relevantno koje je domaće tijelo bilo nadležno u samoj stvari. Temeljem stajališta USUD-a (odluka Ustavnog suda RH U-III-1001/2007, Zagreb, 7. 7. 2010.): „Ustavni sud štiti ustavno jamstvo pravičnog suđenja (odlučivanja) ispitujući eventualno postojanje postupovnih povreda u postupcima pred sudovima i drugim državnim tijelima, odnosno tijelima koja imaju javne ovlasti. Pružajući tu zaštitu, Ustavni sud sagledava cjelokupan postupak kao jedinstvenu cjelinu te ocjenjuje je li on bio vođen na način koji podnositelju osigurava pravično suđenje (odlučivanje)...“.¹⁵

Ako pogledamo, kroz raznu literaturu i praksu protežu se dva pojma, a to je pravično odnosno pošteno suđenje. Povezano s tim prof. dr. sc. Jasna Omejec navodi: “Nisu nam poznati razlozi zbog kojih su u službenom prijevodu Konvencije na hrvatski jezik za engleski izraz 'fair' odnosno francuski izraz 'équitable/équitablement', koji su sadržani i u nazivu i u prvoj rečenici stavka 1. članka 6. Konvencije, odabrani različiti

¹³ Elijaš, Dragan, Marković, Sandra, Trgovac, Sanja, Pravo na pristup sudu kao aspekt prava na pravično suđenje, Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 37, br. 1, str. 358 – 421 (2016), str. 386., 388.

¹⁴ *Ibid.*, str. 388.

¹⁵ Vitez Pandžić, Marijeta Stranka u postupku ishođenja građevinske dozvole, 2019., str. 312.

izrazi (pošten - pravičan). Ostaje činjenica, međutim, da su ti različiti izrazi prouzročili neujednačeno terminološko referiranje na članak 6. Konvencije i u domaćoj pravnoj literaturi i u sudskoj praksi. U takvoj situaciji, postoji potreba standardizacije hrvatskog pravnog nazivlja kad je riječ o članku 6. Konvencije.”¹⁶ U ovom radu koristit ću pojam pošteno suđenje koje je istoiznačno s pojmom pravično suđenje.

3. EUROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA

„Europski sud za ljudska prava (eng. European Court of Human Rights, franc. Cour europeenne des Droits de l' Homme) međunarodni je sud ustrojen 1959. godine sa sjedištem u Strasbourgu.“. Glavna zadaća Suda je osigurati da države poštuju prava i jamstva predviđena Konvencijom, nadzor provedbe tih prava te sankcioniranje država koje su prekršile svoje obveze. Presude koje donosi Sud obvezujuće su za svaku državu te su dotične zemlje obvezne postupati po njima te uskladiti svoje zakonodavstvo i administrativnu praksu. Sud sačinjavaju suci u jednakom broju država članica Vijeća Europe koje su ratificirale Konvenciju. Suce bira Parlamentarna skupština Vijeća Europe. Oni sude u osobnom svojstvu i ne predstavljaju niti jednu državu. Aktualna predsjednica ESLJP je sutkinja Síofra O’Leary.¹⁷

ESLJP proglašen je samostalnom institucijom Vijeća Europe 1. studenoga 1998. godine i to stupanjem na snagu Protokola 11 Konvencije. „Temeljem članka 32. Zakona o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora (NN 28/96) donesen je Poslovnik Europskog suda za ljudska prava.“. Pred ESLJP spor se pokreće temeljem predstavke, odnosno tužbe (engl. application). Predstavke mogu podnijeti pojedinci, grupe osoba ili nevladine organizacije te zemlje članice Vijeća Europe. Važno je istaknuti da je podnositelj tužbe dužan prethodno iscrpiti sva domaća pravna sredstva. Ta činjenica provjerava se kroz obrazac za pokretanje spora u kojem podnositelj mora

¹⁶ Marković, Sandra, Zaštita od arbitrarnosti kao aspekt prava na pravično suđenje, Informator, Br. 6396 od 14. prosinca 2015.

¹⁷ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Europski sud za ljudska prava, <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/186>, posjećeno 21. svibnja 2024. godine.

ukratko iznijeti činjenice, navesti prava koja se smatraju povrijeđenim na temelju Konvencije te navesti pravne lijekove koji su iskorišteni pred nacionalnim sudovima. Spor se okončava odlukom, nagodbom ili prijateljskim rješenjem.¹⁸

Republika Hrvatska ratificirala je Konvenciju 5. studenog 1997. godine, pa stoga Konvencija, sukladno članku 141.c Ustava predstavlja dio njezinog unutarnjeg pravnog poretka, gdje stoji: „Ostvarivanje prava koja proizlaze iz pravne stečevine Europske unije, izjednačeno je s ostvarivanjem prava koja su zajamčena hrvatskim pravnim poretkom. Pravni akti i odluke koje je Republika Hrvatska prihvatila u institucijama Europske unije primjenjuju se u Republici Hrvatskoj u skladu s pravnom stečevinom Europske unije. Hrvatski sudovi štite subjektivna prava utemeljena na pravnoj stečevini Europske unije. Državna tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravne osobe s javnim ovlastima izravno primjenjuju pravo Europske unije.“¹⁹

Države su obvezne izvršiti presude, propisano člankom 46. stavkom 1. Konvencije gdje stoji: „Visoke se ugovorne stranke obvezuju da će se podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke.“, a obveza ispunjenja uvjeta prijateljskih rješenja propisana je člankom 39. stavkom 4. Konvencije gdje stoji: „Ta se odluka dostavlja Odboru ministara koji nadzire izvršenje uvjeta prijateljskoga rješenja, kako su navedeni u odluci.“. U cilju postizanja prijateljskog rješenja na temelju poštivanja ljudskih prava zajamčenih Konvencijom i dodatnim protokolima Sud se u svakoj fazi postupka može staviti na raspolaganje. U slučaju da se postigne prijateljsko rješenje, sud će izbrisati slučaj sa svoje liste i to odlukom koja će sadržavati činjenice i postignuto rješenje.²⁰

Bitno je naglasiti da ESLJP nije isto što i Sud Europske unije (sjedište u Luxembourg) ili Međunarodni sud pravde (sjedište u Haagu). Isto tako ne predstavlja

¹⁸ Štingl, Karla, *Europski sud za ljudska prava (2012) - članak objavljen na portalu IUS INFO*, posjećeno 21. svibnja 2024. godine.

¹⁹ Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, *Europski sud za ljudska prava*, <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/186>, posjećeno 21. svibnja 2024. godine.

²⁰ Kontrec, Damir, Boić, Vitomir, *Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i praksa ESLJP - građanskopravni aspekt*, str. 16.

žalbeni sud u odnosu na domaće sudove. Sud ne može ponoviti postupak, ukinuti, mijenjati ili preinačiti odluke domaćih sudova.²¹

4. EUROPSKA KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA

„Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda potpisana je u Rimu 4. studenoga 1950. godine.“. Konvencija predstavlja međunarodni ugovor o zaštiti ljudskih prava i sloboda u Europi. Stupila je na snagu 3. rujna 1953. godine, a s vremenom je dopunjena protokolima br. 1, 4, 6, 7 i 11. Konvencijom je ustanovljen ranije spomenuti ESLJP sa sjedištem u Strasbourgu. „Konvencija se sastoji od tri dijela, a to je glavni dio (čl. 2. – 18.), odredbe o sastavu Suda i pravilima rada (čl. 19. – 51.) te završne odredbe.“²²

Prvi dio sadrži osnovna građanska i politička prava i slobode. U drugom dijelu navode se odredbe o samom Sudu te o pravilima njegovog rada. Treći dio sadrži završne odredbe. Zanimljivo je istaknuti da se broj i sadržaj osnovnih ljudskih prava navedenih u člancima 2. – 14. Konvencije nije mijenjao od dana njezina donošenja, od kada je proteklo više od 60 godina.²³ Iako se broj i sadržaj ljudskih prava od tada nije promijenio bitno se promijenila svijest ljudi o potrebi zaštite i promicanja ljudskih prava, pa tako i svijest o potrebi provedbenih mjera radi ostvarivanja tih prava.

Sud Konvenciju tumači kao „živući dokument“²⁴ te se kroz sadržaj sudske prakse nadograđuje tekst Konvencije u skladu s uvjetima suvremenog i modernog razumijevanja zaštite temeljnih prava.²⁵ Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda od 6. studenoga 1997. godine sastavni je dio hrvatskog pravnog

²¹ E-građani, Vlada Republike Hrvatske, Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Europski sud za ljudska prava, <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/186>, posjećeno 21. svibnja 2024. godine.

²² Kontrec, Damir, Boić, Vitomir, Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i praksa ESLJP - građanskopravni aspekt, str. 8.

²³ *Ibid.*, str. 8.

²⁴ *Ibid.*, str. 8.

²⁵ *Ibid.*, str. 8.

poretka te su je sva tijela državne vlasti dužna primjenjivati u svom postupanju. Hrvatska državna tijela imaju važnu ulogu te su dužna jamčiti i štiti prava zajamčena Konvencijom, dok ESLJP pruža supsidijarnu zaštitu. ESLJP djeluje u slučajevima kada su nacionalna tijela propustila primijeniti ili su krivo primijenila neku od odredbi Konvencije.

Republika Hrvatska je također prihvatila i Deklaraciju iz Interlakena i Deklaraciju iz Brightona kojom se obvezuje povećati svijest nacionalnih vlasti (sudske, izvršne i zakonodavne) o konvencijskim standardima te osigurati primjenu tih standarda u državi.²⁶ Hrvatska tijela javne vlasti sukladno Konvenciji usklađuju propise, sudsku i upravnu praksu te javne politike.²⁷ Prava zajamčena Konvencijom od iznimne su važnosti kao što je pravo na život (čl. 2), zabrana mučenja (čl. 3), zabrana ropstva i prisilnog rada (čl. 4), pravo na slobodu i sigurnost (čl. 5), pravo na pošteno suđenje (čl. 6) itd.

4.1. Članak 6. stavak 1. Konvencije

Pravo na pošteno suđenje zajamčeno je člankom 6. stavkom 1. Konvencije. Ono glasi: „Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Presuda se mora izreći javno, ali se sredstva priopćavanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njezinog dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kad interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka to traže, ili u opsegu koji je po mišljenju suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde.“²⁸

²⁶ *Ibid.*, str. 10.

²⁷ *Ibid.*, str. 7.

²⁸ EKLJP, (NN-MU 13/17), članak 6. stavak 1.

Ovim člankom jamči se pravo svima na zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku. Također, ovaj članak pruža dodatna jamstva kao što je javnost izricanja presude, presumpcija okrivljenikove nevinosti, pravo na obavještanje o prirodi i razlozima optužbe, pravo na obranu i branitelja itd. Ako pobliže analiziramo ovaj članak pojam „prava i obveze građanske naravi“ samostalan je pojam koji proizlazi iz Konvencije.

Pravo na pošteno suđenje primjenjuje se neovisno o statusu stranaka, vrsti zakonodavstva kojim se uređuje spor (građansko, trgovačko, upravno pravo itd.) i vrsti tijela nadležnog za određeno pitanje (redovni sud, upravno tijelo itd.).²⁹ Primjenjivost članka u građanskim stvarima ovisi o postojanju „spora“ (engl. *dispute*, fra. *contestation*).³⁰ Spor se mora odnositi na neko pravo koje je priznato u domaćem pravu te mora biti stvarno i ozbiljno.³¹

5. USTAVNI SUD REPUBLIKE HRVATSKE

Ustavno sudovanje na području Republike Hrvatske uvedeno je 1963. godine, a USUD je započeo sa svojim djelovanjem 1964. godine. Ustavno sudovanje u Republici Hrvatskoj dijeli se na dva povijesna razdoblja, a to su ustavno sudovanje u bivšoj Socijalističkoj Republici Hrvatskoj od 1963. do 1990. godine (razdoblje u kojem je Hrvatska bila jedna od šest federalnih jedinica/republike u sastavu bivše Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije) te ustavno sudovanje u Republici Hrvatskoj od 1990. do danas (razdoblje nakon stjecanja neovisnosti i samostalnosti Republike Hrvatske).³²

Odredbe o Ustavnom sudu Republike Hrvatske sadržane su u Glavi V. Ustava Republike Hrvatske koja nosi naziv Ustavni sud Republike Hrvatske. Većina poslova

²⁹ European Court of Human Rights, Vodič kroz članak 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava – Pravo na pošteno suđenje (kazneni aspekt), 2019., str. 7., https://www.echr.coe.int/documents/d/echr/Guide_Art_6_criminal_HRV, posjećeno 21. svibnja 2024. godine.

³⁰ *Ibid.*, posjećeno 21. svibnja 2024. godine.

³¹ *Ibid.*, posjećeno 21. svibnja 2024. godine.

³² Ustavni sud Republike Hrvatske, Povijest i razvitak hrvatskog ustavnog sudovanja, <https://usud.hr/hr/povijest-razvitak-hrvatskog-ustavnog-sudovanja>, posjećeno 23. svibnja 2024. godine.

Ustavnog suda propisana Ustavom razrađena je u Ustavnom zakonu o Ustavnom sudu Republike Hrvatske koji se donosi u postupku određenom za promjenu Ustava (članak 127. Ustava).

Nadležnost USUD-a propisana je Ustavom Republike Hrvatske člankom 125. gdje stoji da USUD „odlučuje o suglasnosti zakona s Ustavom, odlučuje o suglasnosti drugih propisa s Ustavom i zakonom, može ocjenjivati ustavnost zakona te ustavnost i zakonitost drugih propisa koji su prestali važiti ako od tog prestanka do podnošenja zahtjeva ili prijedloga za pokretanje postupka nije prošlo više od godine dana, odlučuje povodom ustavnih tužbi protiv pojedinačnih odluka državnih tijela, tijela jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave te pravnih osoba s javnim ovlastima kad su tim odlukama povrijeđena ljudska prava i temeljne slobode, kao i pravo na lokalnu i područnu (regionalnu) samoupravu zajamčeni Ustavom Republike Hrvatske, prati ostvarivanje ustavnosti i zakonitosti te o uočenim pojavama neustavnosti i nezakonitosti izvješćuje Hrvatski sabor, rješava sukob nadležnosti između tijela zakonodavne, izvršne i sudbene vlasti, odlučuje o odgovornosti predsjednika Republike, nadzire ustavnost programa i djelovanja političkih stranaka te može zabraniti njihov rad, nadzire ustavnost i zakonitost izbora i državnog referenduma i rješava izborne sporove koji nisu u djelokrugu sudova te obavlja druge poslove određene Ustavom.“

Predsjednik Ustavnog suda Republike Hrvatske je dr. sc. Miroslav Šeparović.³³ Iako USUD ima široku nadležnost, posebno se ističe zaštita ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom. Ustavna je obveza da zaštiti ustavna prava podnositelja ustavnih tužbi kada su im ta prava povrijeđena presudom suda ili drugim pojedinačnim aktima nadležnog tijela državne ili javne vlasti. U svojoj praksi vezanoj za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, USUD se najviše bavi pravom na pošteno suđenje, kao i Europski sud čije visoke standarde zaštite ljudskih prava sve više ugrađuje u svoje odluke i na taj način unosi u pravni poredak Republike Hrvatske.³⁴

³³ *Ibid.*, <https://usud.hr/hr/povijest-razvitak-hrvatskog-ustavnog-sudovanja>, posjećeno 23. svibnja 2024. godine.

³⁴ Šarin, Duška: Aspekti prava na pravično suđenje – pravo na pristup sudu kroz jurisprudenciju Ustavnog suda Republike Hrvatske, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 53, 3/2016., str. 731.

6. USTAV REPUBLIKE HRVATSKE

Ustav Republike Hrvatske (NN 56/90, 135/97, 08/98, 113/00, 124/00, 28/01, 41/01, 55/01, 76/10, 85/10, 05/14) najviši je pravni i politički akt i temeljni konstitutivni državni dokument.³⁵ Ustavom se određuju temeljna pravna pravila kada se radi o reguliranju najvažnijih pravnih, političkih i društvenih odnosa u određenoj državi i društvu. Ustav, osim što se nalazi na vrhu hijerarhije pravnog poretka, ishodišna je točka organiziranja državno-pravnog poretka.³⁶

„Sabor Republike Hrvatske donio je Ustav 21. prosinca 1990. godine, a svečano je proglašen i stupio je na snagu 22. prosinca 1990. godine. Izmjene Ustava donesene su 12. prosinca 1997. godine, 9. studenoga 2000. godine, 28. ožujka 2001. godine i 16. lipnja 2010. godine te je posljedna izmjena donesena ustavotvornim referendumom 1. prosinca 2013. godine.“³⁷ Temeljna metodološka polazišta u oblikovanju Ustava bila su: slijeđenje pozitivne hrvatske državopravne tradicije, povratak europskoj i oslonac na sjevernoameričku građanskopravnu i ustavnu tradiciju, Ustav treba biti po mjeri običnog čovjeka, treba biti trajnije vrijednosti. Temeljno ishodište i cilj Ustava jesu ljudska i narodna prava.³⁸ Između ostalog Ustavom Republike Hrvatske zajamčeno je pravo na pošteno suđenje.

6.1. Članak 29. Ustava

Ustavom je pravo na pošteno suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. koji je sadržajno širi od članka 6. stavka 1. Konvencije Vijeća Europe. Sadržajno članak 29. stavak 1. Ustava ograničen je na jamstvo poštenog suđenja koji glasi: “Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o

³⁵ Hrvatska enciklopedija, Ustav Republike Hrvatske, <https://enciklopedija.hr/clanak/ustav-republike-hrvatske>, posjećeno 23. svibnja 2024. godine.

³⁶ Gardašević, Đorđe, Stabilnost i trajnost Ustava u redovnim i izvanredni okolnostima, Zagrebačka pravna revija, Vol. 10 No. 3, 2021., str. 200.

³⁷ *Ibid.*, <https://enciklopedija.hr/clanak/ustav-republike-hrvatske>, posjećeno 23. svibnja 2024. godine.

³⁸ *Ibid.*, <https://enciklopedija.hr/clanak/ustav-republike-hrvatske>, posjećeno 23. svibnja 2024. godine.

njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.“. USUD kada ocjenjuje navode ustavne tužbe, ispituje postojanje povreda u postupcima pred sudovima i na temelju toga procjenjuje je li postupak bio vođen tako da se podnositelju osiguralo pravo na pošteno suđenje.³⁹

Promjenom Ustava iz 2000. godine izmijenjen je članak 29. Ustava, gdje je pravo na pošteno suđenje osim u kaznenim postupcima utvrđeno kao ustavno jamstvo i u svim drugim pravnim postupcima u kojim se odlučuje o pravima i obvezama stranaka. A odgovor na pitanje kako je članak 29. stavak 1. Ustava širi od članka 6. stavka 1. Konvencije krije se u izrazima „prava i obveze“. Naime, ovaj članak Ustava ne ograničava se samo na „kaznene“ postupke te postupke o pravima i obvezama „građanske“ naravi, već se odnosi na sva „prava i obveze“.⁴⁰ Ono se odnosi i na ona prava koja po praksi ESLJP nisu obuhvaćena člankom 6. stavkom 1. Konvencije.⁴¹

U predmetu König protiv Savezne Republike Njemačke (1978.) Europski sud posebno je naglasio da se koncept građanskih prava i obveza ne može tumačiti samo pozivanjem na domaće pravo odgovorne države. Materijalni sadržaj i posljedice prava određuju neko pravo građanskim.⁴² Obavljanje privatnih djelatnosti kao što su medicina ili pravo, obuhvaćeni su člankom 6. Konvencije. U ovom predmetu Europski sud je istaknuo kako se radilo o dugotrajnom vršenju prava na obavljanje liječničke djelatnosti i pravu na vođenje medicinske ustanove. Ovdje naglašava razliku između diskrecijske odluke o izdavanju dozvole za vođenje medicinske ustanove i legitimnog očekivanja koja vlasnik ima zbog dugotrajnog izvršavanja liječničke djelatnosti.⁴³

³⁹ Šarin, Duška: Aspekti prava na pravično suđenje – pravo na pristup sudu kroz jurisprudenciju Ustavnog suda Republike Hrvatske, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 53, 3/2016., str. 729.,730.

⁴⁰ *Ibid.*, str. 734.,735.

⁴¹ *Ibid.*, str. 734.,735.

⁴² Vladušić, Julia., Pravo na pošteno suđenje, uz osvrt na utvrđivanje građanskih prava i obveza, Informator, Br. 6124 od 14. studenog 2012.

⁴³ Grbić, Sanja, Pošteno suđenje u građanskim postupcima u Hrvatskoj u svjetlu članka 6., stavka 1. Europske konvencije o ljudskim pravima (2012), str. 21.

7. ASPEKTI PRAVA NA POŠTENO SUĐENJE PREMA JURISPRUDENCIJI USTAVNOG SUDA REPUBLIKE HRVATSKE

„Jurisprudencija Ustavnog suda Republike Hrvatske kao komparativna i povijesna disciplina u odnosu na aspekte prava na pošteno suđenje sadržanog u članku 29. stavku 1. Ustava razvijala se sukladno razvoju i širenju prakse Europskog suda.“⁴⁴ Prema teoriji, sadržaju samog članka 29. stavka 1. Ustava te prakse Ustavnog suda proizlaze aspekti prava na pošteno suđenje, a to su pravo na procesnu ravnopravnost (*equality of arms* – „jednakost oružja“), načelo kontradiktornosti, zabrana arbitrarnog postupanja, pravo na obrazloženu odluku, pravo na (učinkovito) pravno sredstvo, načelo vladavine prava i načelo pravne sigurnosti. Uz to u slučaju sumnje ili optužbe zbog kažnjivog djela osumnjičenik, okrivljenik ili optuženik ima i prava koja proizlaze iz članka 29. stavka 1. Ustava.⁴⁵

Ta prava glase: „U slučaju sumnje ili optužbe zbog kažnjivog djela osumnjičenik, okrivljenik ili optuženik ima pravo: da u najkraćem roku bude obaviješten potanko i na jeziku koji razumije o naravi i razlozima optužbe koja se diže protiv njega i o dokazima koji ga terete, da ima odgovarajuće vrijeme i mogućnost za pripremu obrane, na branitelja i nesmetano uspostavljanje veze s braniteljem, i s tim pravom mora biti upoznat, da se brani sam ili uz branitelja po vlastitom izboru, a ako nema dovoljno sredstava da plati branitelja, ima pravo na besplatnog branitelja pod uvjetom propisanim zakonom, da mu se sudi u njegovoj nazočnosti, ukoliko je dostupan sudu, da ispituje ili daje ispitati svjedoke optužbe i da zahtijeva da se osigura nazočnost i ispitivanje svjedoka obrane pod istim uvjetima kao i svjedoka optužbe, na besplatnu pomoć tumača ako ne razumije ili ne govori jezik koji se upotrebljava na sudu. Osumnjičenik, okrivljenik i optuženik ne smije se siliti da prizna krivnju. Dokazi pribavljeni na nezakonit način ne mogu se uporabiti u sudskom postupku. Kazneni postupak može se pokrenuti samo pred sudom na zahtjev ovlaštenog tužitelja“.⁴⁶

⁴⁴ Šarin, Duška: Aspekti prava na pravično suđenje – pravo na pristup sudu kroz jurisprudenciju Ustavnog suda Republike Hrvatske, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 53, 3/2016., str. 735.

⁴⁵ *Ibid.*, str. 736.

⁴⁶ Ustav Republike Hrvatske članak 29.

Iznimnu važnost prava na pošteno suđenje te njegove aspekte navodi i prof. dr. sc. Jasna Omejec koja kaže: “Postupovno pravo na pošteno suđenje ima fundamentalno značenje u demokratskom društvu. Zauzima središnje mjesto u konvencijskom sustavu zaštite tzv. pravosudnih prava. Njegovi opći aspekti sadržani su u članku 6. Konvencije. Cilj je tog članka, ali i njegova svrha, oživotvorenje načela vladavine prava na kojemu su izgrađena i temelje se demokratska društva. Sukladno preambuli Konvencije, pravo na pošteno suđenje odražava dio zajedničke baštine država stranaka Konvencije.”⁴⁷

7.1. Pravo na procesnu ravnopravnost (equality of arms - “jednakost oružja”)

Načelo jednakosti oružja potvrđeno je u judikaturi ESLJP kao dio prava na pošteno suđenje. „Zanimljivo je zapaziti da samo načelo jednakosti oružja nije izrijeком spomenuto u konvencijskom tekstu, već kao takvo predstavlja „neartikulirano“ načelo koje je izvedeno iz članka 6. stavka 1. Konvencije.“⁴⁸ „Načelo jednakosti oružja koje zahtijeva uspostavu „pravedne ravnoteže“ između stranaka vrijedi i u građanskim i kaznenim predmetima.“⁴⁹ Ono se primjenjuje u postupcima pred ustavnim sudovima, u disciplinskim postupcima, pred crkvenim sudovima te u postupcima koji se vode pred vojnim sudovima.⁵⁰

„Značenje prava na „dobro pravosuđe“ i pošteno suđenje nužno uključuje i jednakost sredstava stranaka u postupku, odnosno obvezu suda da svakoj strani koja sudjeluje u postupku omogući iznošenje svojih razloga i to u uvjetima koji je neće staviti u položaj očite neravnopravnosti u odnosu na drugu stranu.“⁵¹ Pravo na procesnu ravnopravnost (*equality of arms* - “jednakost oružja”) prema sadržaju blisko je načelu saslušanja stranaka u domaćem pravu. Načelo jednakosti oružja ne primjenjuje se samo na

⁴⁷ Marković, Sandra, Zaštita od arbitrarnosti kao aspekt prava na pravično suđenje, Informator, Br. 6396 od 14. prosinca 2015.

⁴⁸ Ivičević Karas, Elizabeta, Načelo jednakosti oružja kao konstitutivni element prava na pravični kazneni postupak iz članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, 2007., str. 776.

⁴⁹ *Ibid.*, str. 780.

⁵⁰ *Ibid.*, str. 780.

⁵¹ Šarin, Duška: Aspekti prava na pravično suđenje – pravo na pristup sudu kroz jurisprudenciju Ustavnog suda Republike Hrvatske, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 53, 3/2016., str. 736.

procesni materijal prikupljen od stranaka, već i na procesni materijal pribavljen od strane trećih osoba. Kroz razvoj ESLJP došlo je do zaključka da je ranija dugogodišnja europska praksa u suprotnosti s člankom 6., ako sud tijekom postupka pribavlja izjašnjenja od državnog odvjetnika ili nižeg suda, a strankama nije ostavljena mogućnost da rasprave o sadržaju tih izjašnjenja.

Iz ovog prava izvode se i pravo na izbor i izvođenje dokaza. Prema tome Sud je smatrao da se dokazni prijedlozi stranaka trebaju tretirati na jednak ili barem usporediv način te da stranke same ispituju svjedoke na glavnoj raspravi.⁵² USUD smatra da načelo jednakosti oružja u smislu poštene ravnoteže među strankama (*fair balance*) obuhvaća mogućnost stranaka da izlože činjenice te iznesu dokaze, ali tako da niti jedna stranka ne bude stavljena u bitno nepovoljniji položaj u odnosu na suprotnu stranku.⁵³ Iz tog razloga postupak mora biti kontradiktoran jer on omogućava strankama uvid te izražavanje svog mišljenja o stajalištima ili dokazima koje predlaže suprotna stranka.⁵⁴

7.2. Načelo kontradiktornosti

USUD je iznio stajalište prema kojemu je načelo jednakosti stranaka dio šireg pojma poštenog suđenja, a koji obuhvaća i pravo na kontradiktornost sudskog postupka. Načelo kontradiktornosti označava „da stranke u kaznenom ili građanskom postupku moraju imati mogućnost izvođenja dokaza kojima će dopuniti svoje zahtjeve te prilika da saznaju za sve dokaze i očitovanja podnesene od drugog sudionika koji bi mogli utjecati na odluku suda, te mogućnost da daju primjedbe na njih.“⁵⁵ USUD navodi da je mišljenja da nedostavljanje podneska strankama koji su tijekom postupka dostavljeni sudu, predstavlja propust suda i da je takvo postupanje u suprotnosti s obvezama suda da

⁵² Uzelac, Alan, Pravo na pravično suđenje u građanskim predmetima: nova praksa Europskoga suda za ljudska prava i njen utjecaj na hrvatsko pravo i praksu, 2009., str. 6.

⁵³ Šarin, Duška: Aspekti prava na pravično suđenje – pravo na pristup sudu kroz jurisprudenciju Ustavnog suda Republike Hrvatske, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 53, 3/2016., str. 737.

⁵⁴ *Ibid.*, str. 737.

⁵⁵ Peček, Robert, Načelo kontradiktornosti i dostava podnesaka, 2023., - članak objavljen na portalu IUS INFO, posjećeno 24. svibnja 2024. godine.

strankama dostavi isprave i dokaze pribavljene radi utjecaja na odluku suda i omogućiti strankama očitovanje, temeljem načela kontradiktornosti.

Međutim, USUD naglašava da je zadaća sudova koji najbolje poznaju činjenice predmeta da procjenjuju mora li se svaki podnesak jedne stranke dostavljati protivnoj stranci, jesu li u njemu iznesene činjenice ili okolnosti važne za meritum spora te da to nije njegova zadaća.⁵⁶ „Europski sud je u predmetu *Maravić Markeš protiv Hrvatske* (2014.) utvrdio povredu članka 6. stavka 1. Konvencije, kao što je to utvrdio i u predmetu *Vanjak protiv Hrvatske* (2010.) u kojem navodi da se „mora poštovati pravo na kontradiktornost postupka.“⁵⁷ To pravo u načelu znači da strankama u sudskom postupku koji potpada pod članak 6. treba omogućiti da „saznaju za sve predložene dokaze ili iznesena očitovanja, te da na njih podnesu svoje primjedbe“.⁵⁸

7.3. Zabrana arbitrarnog postupanja

„Arbitrarnost, samovolja ili proizvoljnost“ kao izrazi koriste se u teoriji, ali i praksi Ustavnog suda.⁵⁹ Pravo na pošteno suđenje jamči zaštitu upravo od arbitrarnosti u odlučivanju sudova i drugih državnih tijela. Sudske odluke pa tako i odluke drugih državnih tijela u obrazloženjima koja ne sadrže „ozbiljne, relevantne i dostatne razloge za ocjenu kakva je dana upućuju na arbitrarnost u postupovnom i/ili materijalnopravnom smislu.“⁶⁰ USUD navodi da je primarna zadaća redovnih sudova tumačiti i primjenjivati pravo na konkretne sudske predmete.⁶¹ U skladu sa zabranom arbitrarnog postupanja USUD se ograničio na ispitivanje jesu li učinci tumačenja i primjene prava suglasni s Ustavom te je li u konkretnom slučaju došlo do povrede ustavnih prava podnositelja ustavne tužbe s aspekta zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda.

⁵⁶ Šarin, Duška: Bubalović, Tadija (2014). Pravo optuženika na obrazloženu sudsku odluku, str. 991., 992. 738.

⁵⁷ *Ibid.*, str. 737., str. 738.

⁵⁸ *Ibid.*, str. 737., str. 738.

⁵⁹ *Ibid.*, str. 738.

⁶⁰ *Ibid.*, str. 738.

⁶¹ *Ibid.*, str. 738.

USUD utvrđuje je li redovan sud povrijedio neko od zajamčenih ustavnih odnosno konvencijskih prava stranaka. On ne razmatra na koji način su redovni sudovi interpretirali materijalno pravo te jesu li uskladili činjenično stanje s materijalnim pravom. Važno je istaknuti da USUD ne predstavlja četvrti stupanj (*fourth instance*). USUD razmatra imaju li pobijane odluke dostatne i relevantne razloge, ispitati će jesu li se stranke mogle očitovati i valjano iznijeti svoje navode, je li pobijana odluka u skladu s ranijom praksom, promatrat će odnos stranaka te jednakost položaja stranaka u postupku. U povezanosti s tim poziva se na predmet *Airey protiv Irske* (6289/73, presuda od 9. 10. 1979. godine) u kojem tužiteljica zbog slabog imovinskog stanja nije mogla angažirati odvjetnika, a nije imala pravo na pravnu pomoć, zbog čega je ESLJP došao do zaključka da joj je povrijeđeno pravo na pristup sudu jer nije imala šanse za uspjeh.⁶²

7.4. Pravo na obrazloženu odluku

„Pravo na obrazloženu odluku (engl. *right to a reasoned decision*), kao jedan od elemenata prava na pošteno suđenje, pravo je na poznavanje bitnih razloga i obrazloženih stajališta na temelju kojih je optuženik proglašen krivim te na kraju i osuđen.“⁶³ Optuženika nije dovoljno samo upoznati s tim da ga je sud proglasio krivim već mu je potrebno tu odluku i obrazložiti, zbog čega je i iz kojih razloga osuđen. Povreda ovog prava logično za sobom veže i povredu prava na pošteno suđenje ali i prava pristupa sudu onemogućavanjem djelotvornog korištenja pravnog lijeka. Važno je naglasiti da se to odnosi na pravilno i potpuno obrazloženu sudsku odluku koja jedina kao takva može biti temelj za odluku o tome hoće li se optuženik koristiti pravnim lijekom te po kojim osnovicama će ga izjaviti.⁶⁴ Pravo na obrazloženu odluku odnosi se na obvezu sudova da u svojim presudama navedu razloge za njihovo donošenje.⁶⁵

⁶² Anić, Maja, Pravično suđenje u odlukama Ustavnog suda Republike Hrvatske s posebnim osvrtom na zabranu arbitrarnog postupanja, 2021., str. 94., 95.

⁶³ Bubalović, Tadija, Pravo optuženika na obrazloženu sudsku odluku, 2014., str. 991.

⁶⁴ *Ibid.*, str. 991.

⁶⁵ Šarin, Duška: Aspekti prava na pravično suđenje – pravo na pristup sudu kroz jurisprudenciju Ustavnog suda Republike Hrvatske, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 53, 3/2016., str. 740.

U skladu sa zadaćom Ustavnog suda koja se odnosi na zaštitu ljudskih prava i sloboda zajamčenih Ustavom, navodi kako je zadaća djelotvornog ostvarivanja prava na obrazloženu odluku „potvrda časti i dostojanstva građanina“ te da je ljudsko dostojanstvo „središnja točka vrijednosti ustrojstva Ustava“.⁶⁶ U praksi ESLJP navode se razlozi na kojima se temelji pravo na obrazloženu presudu, a to su: „usmjeravajući razlozi (*reasons of a functional orientation*) za optuženika da prouči razloge sudske odluke te stekne mogućnost što uspješnijeg korištenja pravnih lijekova, razlozi pravne prirode (*reasons of legal theory*) prema kojima se pravna stajališta mogu ispitati samo na temelju pravilnog i potpunog obrazloženja, razlozi prihvatljivosti (*reasons of acceptability*) ističu važnost i nužnost isticanja uvjerljivih razloga u odluci te razlozi transparentnosti (*reasons of transparency*) koji proizlaze iz prava na javnu raspravu odnosno prava na transparentnost suđenja.“⁶⁷

7.5. Pravo na (učinkovito) pravno sredstvo

Pravo na (učinkovito) pravno sredstvo USUD je štitio u okviru članka 18. Ustava, a zatim u okviru članka 29. stavka 1. Ustava. Ovo jamstvo ne odnosi se samo na mogućnost izjavljivanja žalbe u formalnopravnom smislu već mogućnost da žalitelj na argumentiran način iznese žalbene razloge koji će mu ujedno pomoći u izgledima da svojom žalbom uspije u žalbenom postupku. USUD smatra da rješenje bez obrazloženja, ono koje ne sadrži utvrđene činjenice, pravne propise ni razloge zbog kojih nije uvažen zahtjev stranke ne može biti valjana podloga za djelotvoran pravni lijek. Temeljem članka 13. Konvencije, USUD je odlučivao o povredi prava na (učinkovito) sredstvo, a vezano za postupke izvršenja presude Europskog suda.⁶⁸

⁶⁶ Bubaločić, Tadija, Pravo optuženika na obrazloženu sudsku odluku, 2014., str. 992.

⁶⁷ *Ibid.*, str. 992.

⁶⁸ Šarin, Duška: Aspekti prava na pravično suđenje – pravo na pristup sudu kroz jurisprudenciju Ustavnog suda Republike Hrvatske, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 53, 3/2016., str. 740.

7.6. Načelo vladavine prava

„Vladavina prava odnosi se na sustav političke vlasti utemeljen na poštivanju Ustava, zakona i drugih propisa, kako od strane građana (adresata pravnih normi) tako i od nositelja državne vlasti (adresanata pravnih normi).“⁶⁹ Zakoni, propisi i postupci nositelja vlasti moraju biti utemeljeni na zakonu, odnosno na zakonu utemeljenom propisu. Vladavina prava je vladavina pravde i zaštita svih članova društva od zloupotrebe i pretjerane moći onih koji vladaju.⁷⁰ Vladavina prava može se poistovjetiti i s dobri radom pravosuđa. Sudski postupci se moraju provesti u skladu s ustavnim načelom vladavine prava kao najviše vrednote ustavnog poretka Republike Hrvatske. Ono se odnosi i na obvezu sudovima kada tumače i primjenjuju propise da postupaju u skladu s jamstvom poštivanja ljudskih prava i temeljnih sloboda zajamčenih Ustavom.⁷¹

7.7. Načelo pravne sigurnosti

Jedan od temeljnih aspekata vladavine prava je načelo pravne sigurnosti koje zahtjeva da sve stranke imaju mogućnost na djelotvorno pravno sredstvo pred domaćim sudovima. USUD smatra da je načelo pravne sigurnosti svojstveno pravu na pošteno suđenje u smislu članka 29. stavka 1. Ustava i članka 6. stavka 1. Konvencije.⁷²

⁶⁹ Lauc, Zvonimir, Načelo vladavine prava u teoriji i praksi (2015), Pravni vjesnik: časopis za pravne i društvene znanosti Pravnog fakulteta Sveučilišta J.J. Strossmayera u Osijeku, Vol. 32 No. 3-4, 2016., str. 48.

⁷⁰ *Ibid.*, str. 48.

⁷¹ Šarin, Duška: Aspekti prava na pravično suđenje – pravo na pristup sudu kroz jurisprudenciju Ustavnog suda Republike Hrvatske, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 53, 3/2016., str. 742.

⁷² *Ibid.*, str. 742.

8. PRAVO NA POŠTENO SUĐENJE U POSTUPCIMA GRADNJE

Članak 29. Ustava govori o pravu na pošteno suđenje koje je osim u kaznenim postupcima utvrđeno kao ustavno jamstvo i u svim drugim pravnim postupcima u kojima se odlučuje o pravima i obvezama stranaka. U nastavku ovog radu osvrnut ću se na pravo na pošteno suđenje zajamčeno člankom 6. stavkom 1. Konvencije te člankom 29. stavkom 1. Ustava s posebnim osvrtom na gradnju. Sukladno tome analizirat ću praksu USUD-a i to tri presude u kategoriji građevinske dozvole, gdje se dvije ustavne tužbe odbijaju, a jedna usvaja te tri presude iz prakse VSRH-a gdje se odbijaju dva tužbena zahtjeva i jedna žalba.

8.1. Zakon o gradnji

Temeljem Zakona o gradnji (NN 125/19), gradnja je projektiranje i građenje građevina te stručni nadzor građenja. Sudionici u gradnji su investitor, projektant, izvođač, nadzorni inženjer i revident. Temeljem članka 99. Zakona o gradnji građevinsku dozvolu, uporabnu dozvolu i uporabnu dozvolu za određene građevine izdaje Ministarstvo prostornoga uređenja, graditeljstva i državne imovine te tijelo velikog grada, Grada Zagreba i županije nadležno za upravne poslove graditeljstva.

8.1.1. Građenje građevine

Gradnja građevine na području Republike Hrvatske moguća je temeljem pravomoćne građevinske dozvole, a investitor može na vlastitu odgovornost graditi temeljem izvršne građevinske dozvole.⁷³ Investitor podnosi zahtjev za izdavanje građevinske dozvole te vlasnik nekretnine i nositelj drugih stvarnih prava te vlasnik i

⁷³ Zakon o gradnji (NN 125/19), članak 106.

nositelj drugih stvarnih prava na nekretnini koja graniči s nekretninom za koju se izdaje građevinska dozvola.⁷⁴

“U postupcima ishoda građevinskih dozvola pojam stranke je sužen.”. On je određen u Zakonu o općem upravnom postupku (NN 110/21) članku 4. stavku 1. gdje stoji: “Stranka u upravnom postupku je fizička ili pravna osoba na zahtjev koje je pokrenut postupak, protiv koje se vodi postupak ili koja radi zaštite svojih prava ili pravnih interesa ima pravo sudjelovati u postupku.”. Također, u izvorima upravnog prava EU-a navodi se određenje stranke. U članku 41. stavku 1. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (Charter of Fundamental Rights of the European Union (2016/c 202/02)) stoji da “svatko ima pravo da institucije, tijela, uredi i agencije Unije njegove predmete obrađuju nepristrano, pravično i u razumnom roku”, a u članku 47. stavku 1. govori se da “svatko čija su prava i slobode, zajamčeni pravom Unije, prekršeni, ima pravo na učinkoviti pravni lijek pred sudom, u skladu s uvjetima utvrđenima ovim člankom”.⁷⁵ Stranka je definirana i Konvencijom i Ustavom.

Odredba članka 4. ZUP-a može se promatrati kao odraz jamstva poštenog suđenja zajamčenog člankom 6. stavkom 1. Konvencije te jednakosti svih pred zakonom i prava na pošteno suđenje zajamčenih člankom 14. stavkom 2. i člankom 29. stavkom 1. Ustava.⁷⁶ Praksa ESLJP izgradila je autonoman pojam postupka u kojima se odlučuje o pravima i obvezama građanske naravi. Iz tog razloga će i upravni postupci biti obuhvaćeni člankom 6. stavkom 1. ako Europski sud prosudi da se odlučivalo o pravima i obvezama građanske naravi.⁷⁷ Jamstva poštenog suđenja obuhvaćaju “pravo na neometano sudjelovanje u postupku pred nadležnim tijelom, na praćenje postupka, iznošenje činjenica, predlaganje dokaza i korištenje pravnim lijekovima te obvezu donositelja pojedinačnog akta kojim se odlučuje o nečijim pravima ili obvezama da se očituje o svim bitnim pitanjima konkretne pravne stvari i da svoju odluku obrazloži.”⁷⁸

⁷⁴ *Ibid.*, članak 115.

⁷⁵ Vitez Pandžić, Marijeta, Stranka u postupku ishoda građevinske dozvole, 2019., str. 310., 311.

⁷⁶ Ofak, Lana. Ograničavanje pravnog položaja stranke u posebnim upravnim postupcima, Hrvatska i komparativna javna uprava : časopis za teoriju i praksu javne uprave, Vol. 14 No. 4, 2014., str. 991., 992.

⁷⁷ *Ibid.*, str. 992.

⁷⁸ *Ibid.*, str. 996.

Odredbom članka 115. stavka 2. Zakona o gradnji (NN 125/19) koji glasi: “Tijelo graditeljstva dužno je stranki, prije izdavanja građevinske dozvole, pružiti mogućnost uvida u spis predmeta radi izjašnjenja (u daljnjem tekstu: uvid u spis predmeta).”, upućuje se na dužnost tijela graditeljstva da stranci omogući uvid u spis predmeta i to prije izdavanja građevinske dozvole. “Ovo definiranje “mogućnost uvida u spis predmeta radi izjašnjenja” ograničeno je jer ne pruža mogućnost stranci da sudjeluje u procesnim radnjama u skladu s odredbama ZUP-a.”.⁷⁹

Ustavni sud nije ocjenjivao sukladnost odredaba posebnih zakona kojima se ograničava položaj stranke u upravnim postupcima s Ustavom u što ulazi i Zakon o gradnji. Međutim, u praksi određenih sudova kao što je Ustavni sud Republike Slovenije vidljivo je da su ukinuli pojedine odredbe slovenskog Zakona o gradnji kojim se ograničavao krug osoba koje imaju pravo sudjelovati u postupku izdavanja građevinske dozvole. Takva odluka donesena je jer su utvrdili da te odredbe Zakona o gradnji nisu u skladu s odredbama Ustava Republike Slovenije.⁸⁰

Iako je odredba članka 4. ZUP-a, kojom se određuje stranka u upravnom postupku, odraz jamstva poštenog suđenja zajamčenog Ustavom i Konvencijom, ograničenja posebnih zakona neće se smatrati da su u skladu s Ustavom “ako nisu propisana radi ostvarenja legitimnog cilja ili ne postoji razuman odnos razmjernosti između sredstava koja su upotrijebljena i cilja koji se namjerava postići.”.⁸¹

8.1.1.1. Građevinska dozvola

Temeljem članka 106. stavka 1. Zakona o gradnji (NN 125/19) propisuje se da se građenju građevine može pristupiti na temelju pravomoćne građevinske dozvole te se graditi mora u skladu s tom dozvolom. Građevinsku dozvolu izdaje nadležni gradski ili županijski ured za graditeljstvo i prostorno uređenje i to ovisno o mjestu gdje se planira

⁷⁹ Vitez Pandžič, Marijeta, Stranka u postupku ishođenja građevinske dozvole, 2019., str. 314., 315.

⁸⁰ Ofak, Lana. Ograničavanje pravnog položaja stranke u posebnim upravnim postupcima, Hrvatska i komparativna javna uprava : časopis za teoriju i praksu javne uprave, Vol. 14 No. 4, 2014., str. 996., 997.

⁸¹ *Ibid.*, str. 1001.

graditi ili rekonstruirati objekt. Zahtjev za izdavanje građevinske dozvole podnosi se u elektroničkom obliku putem sustava eDozvola ili u nadležnom upravnom tijelu ovisno o mjestu gdje se planira gradnja ili rekonstrukcija objekta. Ovo je pojednostavljen način podnošenja zahtjeva gdje se putem sustava eDozvola mogu ispuniti svi potrebni podaci, dodati prilozi i projekti te se mogu vidjeti i pratiti faze rješavanja zahtjeva.

Uz zahtjev za izdavanje građevinske dozvole prilaže se glavni projekt, ispis glavnog projekta ovjeren od projektanta i glavnog projektanta ako je u njegovoj izradi sudjelovalo više projektanata, pisano izvješće o kontroli glavnog projekta, ako je kontrola propisana, potvrda o nostrifikaciji glavnog projekta, ako je projekt izrađen prema stranim propisima, dokaz pravnog interesa za izdavanje građevinske dozvole, dokaz da investitor može graditi građevinu za koju je posebnim zakonom propisano tko može biti investitor (koncesija, suglasnost ili drugi akt propisan posebnim propisom), procjene utjecaja zahvata na okoliš i/ili ocjene prihvatljivosti zahvata za ekološku mrežu, ako je propisano posebnim propisima, dokaz da je vlasnik građevinskog zemljišta ispunio svoju dužnost prijenosa dijela zemljišta u vlasništvo jedinice lokalne samouprave, odnosno dužnosti sklapanja ugovora o osnivanju služnosti provoza i/ili prolaza, propisane posebnim zakonom kojim se uređuje prostorno uređenje, ako takva dužnost postoji, elaborate alternativnih sustava opskrbe energijom (za zgradu koja mora ispuniti zahtjeve energetske učinkovitosti).⁸²

Prema članku 68. stavku 1. Zakona o gradnji (NN 125/19) glavni projekt je skup međusobno usklađenih projekata kojima se daje tehničko rješenje građevine i dokazuje ispunjavanje temeljnih zahtjeva za građevinu te drugih propisanih i određenih zahtjeva i uvjeta. Glavni projekt izrađuju ovlašteni arhitekti i ovlašteni inženjeri. Ovisno o vrsti građevine, odnosno radova, glavni projekt sadrži arhitektonski projekt, građevinski projekt, elektrotehnički projekt i strojarski projekt. Zasebni dio glavnog projekta je geodetski projekt kojim se prikazuje smještaj jedne ili više građevina na građevnoj čestici te oblik i veličina građevne čestice čije se formiranje određuje građevinskom dozvolom.

Građevinska dozvola nema pravni učinak na vlasništvo i druga stvarna prava na nekretnini za koju je izdana te ne predstavlja pravnu osnovu za ulazak u posjed nekretnine,

⁸² E-građani – informacije i usluge, Građevinska dozvola, <https://gov.hr/hr/gradjevinska-dozvola/1250?lang=hr>, posjećeno 27. svibnja 2024. godine.

stoga je za njeno izdavanje dovoljno dokazati pravni interes. Dokazom pravnog interesa smatra se izvadak iz zemljišne knjige iz koje je vidljivo da je investitor vlasnik ili nositelj prava građenja na građevnoj čestici ili građevini na kojoj se namjerava graditi, predugovor, ugovor ili ugovor sklopljen pod uvjetom, na temelju kojeg je investitor stekao ili će steći pravo vlasništva ili pravo građenja, odluka nadležne vlasti na temelju koje je investitor stekao pravo vlasništva ili pravo građenja, ugovor o ortakluku sklopljen s vlasnikom nekretnine čiji je cilj zajedničko građenje, pisana suglasnost vlasnika zemljišta, odnosno vlasnika postojeće građevine, pisana suglasnost fiducijarnog vlasnika dana dotadašnjem vlasniku nekretnine koji je investitor.⁸³

Nakon provjera uvjeta za izdavanje, izdaje se građevinska dozvola te se u tijeku postupka izdavanja utvrđuje da li su uz zahtjev priloženi svi propisani dokumenti, da li su utvrđeni svi propisani posebni uvjeti i uvjeti priključenja, da li su izdane sve propisane potvrde glavnog projekta, da li je glavni projekt u pogledu lokacijskih uvjeta izrađen u skladu s uvjetima za provedbu zahvata u prostoru propisanim prostornim planom, da li je glavni projekt izradila ovlaštena osoba, da li je glavni projekt propisno označen i da je izrađen tako da je onemogućena neovlaštena promjena njegova sadržaja, odnosno zamjena njegovih dijelova te da li je donesen urbanistički plan uređenja, ako se dozvola izdaje na području za koje je posebnim zakonom propisana obveza njegova donošenja, osim kada se radi o izdavanju građevinske dozvole za rekonstrukciju postojeće građevine i za građenje nove građevine na mjestu ili u neposrednoj blizini mjesta prethodno uklonjene postojeće građevine unutar iste građevne čestice, kojom se bitno ne mijenja namjena, izgled, veličina i utjecaj na okoliš dotadašnje građevine.⁸⁴

Nadležno tijelo graditeljstva dužno je strankama, prije izdavanja građevinske dozvole, pružiti uvid u spis predmeta radi izjašnjenja. Izvršna, pravomoćna građevinska dozvola može se izmijeniti, dopuniti, poništiti i/ili ukinuti po zahtjevu investitora. Rješenje o izmjeni i/ili dopuni građevinske dozvole kojim se mijenjaju i/ili dopunjavaju lokacijski uvjeti, donosi se u skladu s prostornim planom u skladu s kojim je građevinska dozvola izdana ili u skladu s prostornim planom koji je na snazi u vrijeme donošenja rješenja ako

⁸³ *Ibid.*

⁸⁴ *Ibid.*

to investitor zatraži. U tom slučaju potrebno je pribaviti samo one posebne uvjete, potvrde glavnog projekta na koje izmjena i/ili dopuna ima utjecaja te se prilikom donošenja rješenja ne utvrđuju ponovno činjenice koje su utvrđene u postupku izdavanja dozvole.⁸⁵

U slučaju da se nakon izdavanja građevinske dozvole promijeni investitor, novi je dužan u roku petnaest dana od dana promjene investitora od nadležnog upravnog tijela graditeljstva zatražiti izmjenu građevinske dozvole radi promjene imena, odnosno tvrtke investitora. Uz taj zahtjev prilaže dokaz da može biti investitor (koncesija, suglasnost ili drugi akt propisan posebnim propisom), u slučaju da se radi o građevini za koju je posebnim zakonom propisano tko može biti investitor. Rješenje o promjeni imena, odnosno tvrtke investitora u građevinskog dozvoli uvjet je za građenje građevine za koju je izdana građevinska dozvola u suprotnom se ta građevina ne smije graditi. Za jednostavne i druge građevine i radove prema Pravilniku o jednostavnim i drugim građevinama i radovima (NN 155/23) nije potrebno ishoditi građevinsku dozvolu već se u gradnju može krenuti bez građevinske dozvole i bez glavnog projekta, tamo stoji: “Ovim se Pravilnikom određuju jednostavne i druge građevine i radovi koji se mogu graditi, odnosno izvoditi bez građevinske dozvole u skladu s glavnim projektom i bez glavnog projekta, građevine koje se mogu uklanjati bez projekta uklanjanja te se propisuje obveza prijave početka građenja i stručni nadzor građenja tih građevina, odnosno izvođenja radova.”. Primjer su cisterne, vrtne sjenice, terase, ograde, staze, manje poljoprivredne građevine itd.⁸⁶

8.2. *Praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske*

8.2.1. *Ustavna tužba: U-III-2409/2021 od dana 15. prosinca 2021. godine*

U postupku koji je ustavnom tužnom pokrenuo Mijo Garašević iz Tuzle, Bosna i Hercegovina, odlukom od 15. prosinca 2021. godine ustavna tužba se odbija. Mijo

⁸⁵ *Ibid.*

⁸⁶ E – građani, Republika Hrvatska, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine, Građevinska dozvola, <https://mpgi.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug/graditeljstvo-98/vodic-kroz-gradnju/gradjevinska-dozvola/8160>, posjećeno 27. svibnja 2024. godine.

Garašević podnio je pravodobnu i dopuštenu tužbu u povodu presude Visokog upravnog suda Republike Hrvatske broj: Usž-4498/20-2 od 22. siječnja 2021., kojom je odbijena žalba podnositelja i potvrđena presuda Upravnog suda u Rijeci broj: 7 UsI-82/20-8 od 9. rujna 2020. Navedenom presudom Upravnog suda u Rijeci odbijen je tužbeni zahtjev podnositelja za poništenjem rješenja Državnog inspektorata, Građevinske inspekcije, Područne jedinice u Pazinu kojim je podnositelju, kao vlasniku i investitoru, naloženo uklanjanje vikend građevine.

U ustavnoj tužbi podnositelj navodi da su mu osporenim presudama povrijeđena ustavna prava zajamčena među ostalom i člankom 29. stavkom 1. Ustava. U ustavnoj tužbi podnositelj ponavlja prigovore koje je iznosio tijekom žalbenog postupka pred Visokim upravnim sudom. Navodi i ističe kako je očevid predmetnih nekretnina izvršen bez njegove nazočnosti i da mu nije dostavljen zapisnik o očevidu niti poziv na očitovanje o inspeksijskom nadzoru. U vezi s tim navodi: "(...) Takvim postupanjem, sudovi su povrijedili načelo ravnopravnosti stranaka, budući da podnositelju ustavne tužbe nisu dali mogućnost izložiti sve činjenice i provesti dokaze koje je predlagao, a koji su bili od presudnog utjecaja u ovoj pravnoj stvari, a niti su valjano obrazložili svoje odluke zbog kojih je podnositelj odbijen. Sudovi su na taj način povrijedili podnositeljevo pravo na pošteno suđenje sadržano u članku 29. stavak 1. Ustava RH. (...) Nadalje, podnositelj ustavne tužbe smatra kako je Državni inspektorat, Područni ured Rijeka, Služba građevinske inspekcije, Ispostava u Pazinu, kao uostalom i sudovi, trebao na odgovarajući način ispitati može li se u konkretnom slučaju predmetna građevina podvesti pod jednostavne građevine, koje se mogu graditi i bez pravomoćne građevinske dozvole. (...)”.

U konkretnom slučaju podnositelj ustavne tužbe poziva se na pravo na pošteno suđenje koje je prema njegovim navodima povrijeđeno. Sukladno tome navodi kako se ovdje radi o povredi prava na procesnu ravnopravnost te prava na obrazloženu odluku. Prema njegovim navodima, s aspekta prava na procesnu ravnopravnost, nije mu dana mogućnost da izloži sve činjenice te da se provedu dokazi koje je predlagao. Načelo jednakosti oružja označava poštenu ravnotežu među strankama gdje svaka strana ima pravo i mogućnost izložiti sve činjenice i dokaze, ali tako da niti jedna od tih stranaka ne bude stavljena u nepovoljniji položaj u odnosu na suprotnu stranku. Također, poziva se na pravo

na obrazloženu odluku kao još jedan od aspekata prava na pošteno suđenje. Ističe kako odluka, kojom je odbijen tužbeni zahtjev za poništenjem rješenja Državnog inspektorata kojim se nalaže uklanjanje vikend građevine, nije valjano obrazložena te da se sudovi nisu očitovali na brojne navode o tužbi, odnosno žalbi čime je dodatno povrijeđeno pravo na žalbu te ustavnog jamstva jednakosti svih pred sudovima. Podnositelj predlaže usvajanje ustavne tužbe i ukidanje osporene presude Visokog upravnog suda.

S obzirom na navode ustavne tužbe USUD utvrđuje da u ovom ustavnosudskom postupku treba odgovoriti na pitanje je li podnositelju povrijeđeno pravo na pošteno suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava. USUD pri tomu podsjeća da je u odluci broj: U-III-1001/2007 od 7. srpnja 2010. ("Narodne novine" broj 90/10.), utvrdio da se jamstva prava na pošteno suđenje, sadržana u članku 29. stavku 1. Ustava, primjenjuju i na sudski postupak pred Upravnim sudom (upravni spor), koji je uređen člankom 19. stavkom 2. Ustava. Ustavno pravo na pošteno suđenje jamči zaštitu i od arbitrarnosti odnosno zabranu arbitrarnog postupanja u odlučivanju sudova i drugih državnih tijela. Obrazloženja sudskih odluka odnosno odluka drugih nadležnih tijela koja ne sadrže ozbiljne, relevantne i dostatne razloge za ocjenu kakva je odluka dana, upućuju na zaključak o arbitrarnosti u postupovnom i/ili materijalnom pravnom smislu.

Kada se radi o tumačenju i primjeni prava na konkretne slučajeve USUD ne smije zamijeniti pravna stajališta nadležnih sudova svojim stajalištima, sve dok te sudske odluke ne upućuju na arbitrarno postupanje, dostatno su obrazložene i upućuju na relevantnu sudsku praksu. Zadaća Ustavnog suda je ispitivanje jesu li učinci interpretacije sudova suglasni s Ustavom s aspekta zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda. U ovom slučaju upravni sudovi izvršili su kontrolu zakonitosti upravnog akta te su utvrdili da je podnositelju zakonito naloženo uklanjanje nelegalno izgrađenog građevinskog objekta. USUD dolazi do zaključka da podnositelju nije povrijeđeno pravo na pošteno suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava.⁸⁷

⁸⁷ Ustavna tužba: U-III-2409/2021, Garašević, Mijo od dana 15. prosinca 2021. godine, <https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12587AD0041B84A/%24FILE/U-III-2409-2021.pdf>.

8.2.2. Ustavna tužba: U-III-2491/2021 od dana 8. veljače 2023. godine

U postupku koji je ustavnom tužbom pokrenuo Duško Rapačić iz Jezerca, odlukom od 8. veljače 2023. godine ustavna tužba se odbija. Dana 27. travnja 2021. godine Duško Rapačić iz Jezerca podnio je dopuštenu i pravodobnu ustavnu tužbu. Ustavna tužba podnesena je u povodu presude Visokog upravnog suda Republike Hrvatske broj: Usž-822/20-2 od 7. siječnja 2021., presude Upravnog suda u Rijeci broj: Usl-650/2019-7 od 27. studenoga 2019., rješenja Ministarstva graditeljstva i prostornog uređenja klasa: UP/II-361-03/19-02/25, urbroj: 531-05-2-2-19-2 od 18. ožujka 2019. i rješenja Ličko-senjske županije, Upravnog odjela za graditeljstvo, zaštitu okoliša i prirode te komunalno gospodarstvo, Ispostave Korenica klasa: UP/I-361-03/18-01/000005, urbroj: 2125/1-08-1-18-0005 od 14. prosinca 2018. Podnositelj u ustavnoj tužbi navodi da mu je među ostalim povrijeđeno Ustavom zajamčeno pravo na pošteno suđenje temeljem članka 29. stavka 1. Ustava. Podnositelj je 11. siječnja 2018. podnio zahtjev za izmjenu i dopunu građevinske dozvole. Zahtjevu je priložio glavni projekt izmjena i dopuna stambene građevine i naknadno geodetski projekt. Prvostupanjskim rješenjem odbijen je podnositeljev zahtjev. Drugostupanjskim upravnim rješenjem odbijena je podnositeljeva žalba podnesena protiv prvostupanjskog upravnog rješenja. Nadalje, protiv prvostupanjskog upravnog rješenja podnositelj je pokrenuo upravni spor tužbom.

U ustavnoj tužbi podnositelj navodi i ističe da mu je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje jer je spor vođen na nezakonit način s obzirom da nisu provedeni dokazi koje je predlagao te da nije dano obrazloženje zašto isti nisu prihvaćeni niti su cijenjivi provedeni dokazi. Podnositelj ustavne tužbe prigovorima dovodi u pitanje povredu načela "jednakosti oružja" (*equality of arms*) odnosno pravo na procesnu ravnopravnost kao sastavnog dijela prava na pošteno suđenje zajamčenog člankom 29. stavkom 1. Ustava. Pošteno suđenje u demokratskom društvu nužno uključuje jednakost stranaka u smislu izvođenja dokaza gdje se osobu neće staviti u položaj očite neravnopravnosti te pravo na obrazloženu odluku. U konkretnom slučaju sud je utvrdio relevantne činjenice uvidom u dokumentaciju te je odbio izvesti dokaze koje je predložio podnositelj jer ih je ocijenio suvišnim, s obzirom na dokaznu vrijednost dokumentacije.

USUD ocjenjuje da time što je odbio izvesti dokaze, u postupku pred prvostupanjskim sudom podnositelj nije stavljen u bitno nepovoljniji položaj od tuženog tijela te da u su u obrazloženjima osporenih odluka izneseni i obrazloženi dostatni i pravno relevantni razlozi za donošenje odluke na temelju čega utvrđuje da podnositelju nije povrijeđeno načelo “jednakosti oružja” kao sastavni dio prava na pošteno suđenje zajamčeno Ustavom i Konvencijom.⁸⁸

8.2.3. *Ustavna tužba: U-III-4397/2018 od dana 29. travnja 2021. godine*

U postupku koji je ustavnom tužbom pokrenula Miroslava Baković iz Bizovca, odlukom od 29. travnja 2021. godine ustavna tužba se usvaja, ukida se presuda Visokog upravnog suda Republike Hrvatske broj: Usž-3813/17-3 od 20. lipnja 2018. te se predmet vraća Visokom upravnom sudu Republike Hrvatske na ponovni postupak. Dana 28. studenoga 2018. Miroslava Baković podnijela je ustavnu tužbu u povodu presude Visokog upravnog suda Republike Hrvatske. Prvostupanjskom presudom odbijen je tužbeni zahtjev tužitelja za poništenjem drugostupanjskog upravnog rješenja kojim je odbijena žalba tužitelja i potvrđeno prvostupanjsko upravno rješenje kojim je podnositeljici dozvoljena izgradnja stambene građevine sa šest stambenih jedinica.

Podnositeljica u ustavnoj tužbi navodi da su joj osporenom presudom povrijeđena Ustavom zajamčena prava, među ostalim i članak 29. stavak 1. Ustava. Podnositeljica je 11. travnja 2011. podnijela prvostupanjskom upravnom tijelu zahtjev za izdavanje rješenja o uvjetima građenja za gradnju stambene građevine sa šest stambenih jedinica. Tužitelj je protiv prvostupanjskog upravnog rješenja izjavio žalbu koja je drugostupanjskim upravnim rješenjem odbijena. Tužitelj je pokrenuo upravni spor protiv drugostupanjskog upravnog rješenja te je u tužbi prvostupanjskom sudu naveo da tražena gradnja nije usklađena sa ZPUG-om, Zakonom o gradnji (NN 125/19) i podzakonskim aktima.

⁸⁸ Ustavna tužba:U-III-2491/2021, Rapaić, Duško od dana 8. veljače 2023. godine, <https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12589550033E4AA/%24FILE/U-III-2491-2021.pdf>.

Prvostupanjski sud utvđuje da se u konkretnom slučaju primjenjuje dokument prostornog uređjenja koji je važio u vrijeme podnošenja zahtjeva za izdavanje rješenja o uvjetima građenja, ako je to povoljnije za investitora, pa su primijenjene odredbe Prostornog plana, kao povoljnije za investitora (podnositeljice). Tužitelj je protiv prvostupanjske presude izjavio žalbu koju je drugostupanjski sud prihvatio te je osporenom presudom poništio prvostupanjsku presudu te drugostupanjsko i prvostupanjsko upravno rješenje.

Drugostupanjski sud svoju odluku temelji na utvrđenju da je presudom tog suda broj: Usoz-74/16-7 od 28. veljače 2018. ukinut Prostorni plan, pa kako o zakonitosti osporene pojedinačne odluke donesene na temelju ukinutog općeg akta nije pravomoćno riješeno, stajalište je suda da nema pravne osnove ocijeniti zakonitost prvostupanjske presude i pojedinačnih odluka javnopravnih tijela.

Podnositeljica u ustavnoj tužbi ističe da je imala očekivanje "da će tijelo državne vlasti primijeniti važeći i poznati propis, pa na temelju poznavanja tog propisa stranka poduzima neke akcije i djelovanja usmjerena na zaštitu i ostvarenje svojih prava i legitimnih interesa.". Ističe da je u ovoj situaciji trebalo primijeniti propis koji je bio na snazi u trenutku podnošenja zahtjeva za izdavanje rješenja. Podnositeljica smatra da drugostupanjski sud nije naveo jasne i valjane razloge te da istu nije argumentirano oblazložio, zbog čega smatra da joj je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava.

Razmatrajući ovaj slučaj USUD dolazi do zaključka da je podnositeljica svoj zahtjev za izdavanje rješenja o uvjetima građenja za gradnju stambene građevine sa šest stambenih jedinica podnijela 11. travnja 2011. kada je na snazi bio Prostorni plan prema čijim odredbama su bili ispunjeni uvjeti za izdavanje rješenja o uvjetima građenja. USUD ističe da su sudovi primijenili odredbe podzakonskog propisa koji u vrijeme donošenja presude nije bio na snazi jer je ukinut presudom Visokog upravnog suda.

USUD je utvrdio da su sudovi postupili protivno pravilu propisanom člankom 58. stavkom 5. Ustavnog zakona o Ustavnom sudu Republike Hrvatske (NN 49/02) gdje stoji: "U postupcima u kojima o pravnoj stvari, do dana stupanja na snagu odluke Ustavnog suda kojom se ukida zakon, odnosno poništava ili ukida drugi propis ili pojedina njihova

odredba, nije pravomoćno odlučeno, a taj se zakon, odnosno drugi propis neposredno primjenjuje u toj pravnoj stvari, ukinuti zakon, odnosno poništeni ili ukinuti drugi propis ili njihova ukinuta ili poništena odredba neće se primjenjivati od dana stupanja na snagu odluke Ustavnog suda.”, te da je u okolnostima konkretnog slučaja stajalište drugostupanjskog suda protivno zahtjevu zaštite pravne sigurnosti kao sastavnog dijela vladavine prava, te da stoga predstavlja samovoljno i arbitrarno tumačenje i primjenu mjerodavnih propisa.

USUD ocjenjuje da je osporenom presudom podnositeljici povrijeđeno pravo na pošteno suđenje zajamčeno člankom 29. stavkom 1. Ustava gdje stoji: “Svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično i u razumnom roku odluči o njegovim pravima i obvezama, ili o sumnji ili optužbi zbog kažnjivog djela.”⁸⁹

8.3. Praksa Vrhovnog suda Republike Hrvatske

8.3.1. 11 Us I-490/2021-7, Upravni sud u Rijeci od dana 2. rujna 2021. godine

U upravnom sporu tužiteljice V.V. iz R.A. protiv tuženika Državnog inspektorata, Područnog ureda Rijeka, Službe građevinske inspekcije, Ispostave u Pazinu, Upravni sud u Rijeci presudom je odbio tužbeni zahtjev radi poništenja Državnog inspektorata, Područnog ureda Rijeka, Službe građevinske inspekcije – Ispostave u Pazinu od 26. veljače 2021. godine te se odbija zahtjev tužiteljice za naknadu troškova spora.

Osporavanim rješenjem naređeno je tužiteljici da u roku 15 dana ukloni prizemnu zidanu stambenu zgradu, ravnog krova, tlocrtnih dimenzija 10,00 x 10,00 m, visine 3 m, sve izgrađeno bez izvršne građevinske dozvole. Tužiteljici je obustava građenja provedena zatvaranjem gradilišta postavljanjem posebnog službenog znaka na građevinu. Upozorena je da će se na sprječavanje daljnjeg građenja prisiljavati novčanim kaznama do obustave

⁸⁹ Ustavna tužba: U-III-4397/2018, Baković, Miroslava od dana 29. travnja 2021. godine, <https://sljeme.usud.hr/Usud/Praksaw.nsf/C12570D30061CE54C12586C6003C3ED9/%24FILE/U-III-4397-2018.pdf>.

građenja, zatim izricanjem tri novčane kazne. Tužiteljica je upozorena da napusti posjed građevnih proizvoda te se odrekne prava njihova vlasništva bez naknade te da je obvezna ukloniti stvari iz građevine.

Tužiteljica u podnesenoj tužbi osporava zakonitost pobijanog rješenja navodeći da u upravnom aktu nisu pravilno primijenjeni pravni propisi, da se u postupku koji je aktu prethodio nije se postupilo prema pravilima postupka te da činjenično stanje nije pravilno utvrđeno, odnosno izveden je nepravilan zaključak. Navodi kako joj je takvim postupanjem tuženika povrijeđeno pravo na pošteno suđenje iz članka 6. stavka 1. Konvencije. Tuženik je inspekcijski nadzor izvršio na licu mjesta bez prisutnosti tužiteljice te bez njezinog saslušanja. Upravni postupak vodi se sukladno Zakonu o opće upravom postupku (NN 110/21) kojim je propisana obveza provođenja usmene rasprave. Kako tužiteljica nije sudjelovala na usmenoj raspravi, zapisnik nije mogao valjano biti sastavljen, sukladno članku 76. ZUP-a.

U tijeku spora održana je rasprava, ali sud nije prihvatio dokazni prijedlog tužiteljice njezinim saslušanjem. Tužiteljici je omogućeno da se očituje, a članak 106. stavak 4. Zakona o Državnom inspektoratu (NN 155/23) glasi: “Ako građevinski inspektor u provedbi inspekcijskog nadzora utvrdi povredu propisa čije izvršenje je ovlašten nadzirati, može donijeti rješenje i bez saslušanja stranke.”, iz čega je vidljivo da se može donijeti rješenje i bez saslušanja stranke, ali ne i bez prethodnog očitovanja stranke na činjenice koje su utvrđene inspekcijskim pregledom. Jedan od osnovnih elemenata poštenog postupka temeljem članka 29. stavka 1. Ustava i članka 6. stavka 1. Konvencije mogućnost je sudjelovanja osobe u postupku o čijim se pravima ili obvezama (neposredno ili posredno) odlučuje.

U upravno sudskoj praksi jasno je izražen stav kako nije nužno pozvati stranku da pristupi uredu građevinskog inspektorata ili putem opunomoćenika, već je dovoljno pozvati stranku da se pismenim putem očituje na činjenice utvrđene inspekcijskim pregledom. U tom slučaju uz poziv potrebno je strankama dostaviti na znanje zapisnik o inspekcijskom pregledu kako bi se stranke mogle valjano očitovati na činjenice. Sud ocjenjuje da nije došlo do postupovnog propusta, da je tužiteljici sudjelovanjem

omogućena zaštita svojih prava i interesa čime nije povrijeđeno jamstvo poštenog postupka temeljem članka 6. stavka 1. Konvencije.⁹⁰

8.3.2. *1 Us I-611/2022-8, Upravni sud u Osijeku od dana 26. listopada 2022. godine*

U upravnom sporu tužitelja G. d.o.o., V., protiv tuženika Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine Republike Hrvatske radi obnove postupka, Upravni sud 26. listopada 2022. godine presudom odbija tužbeni zahtjev za poništavanje Ministarstva prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine Republike Hrvatske od 6. travnja 2022. godine, kao neosnovan. Odbija se zahtjev tužitelja za naknadu troškova upravnog spora te se tužitelju nalaže naknada zainteresiranoj osobi troškove upravnog spora u iznosu od 331,81 EUR u roku od 30 dana.

Tužitelj u tužbi navodi da rješenje tuženika nije zakonito jer ne primjenjuje članak 4. Zakona o opće upravnom postupku (NN 110/21) koji određuje širi krug ovlaštenika odnosno stranaka u postupku nego članak 138. Zakona o gradnji (NN 125/19) koji propisuje tko je stranka kod izdavanja redovne uporabne dozvole, a navodi kako se ovdje ne radi o redovnom izdavanju uporabne dozvole. Zaključuje kako je stranka u konkretnom slučaju investitor, odnosno vlasnik građevine na čiji je zahtjev pokrenut postupak izdavanja uporabne dozvole, a nikako širi krug ovlaštenika. Napominje kako mu je uskraćivanjem statusa stranke u postupku izdavanja uporabne dozvole za građevine izgrađene na njegovoj nekretnini među ostalim povrijeđeno pravo na pošteno suđenje.

Iz spisa se doznaje kako je tužitelj podnio prijedlog za obnovu postupka u predmetu koji je okončan. Sud donosi odluku prema kojoj navodi članak 138. Zakona o gradnji (NN 125/19) gdje je stranka u postupku izdavanja uporabne dozvole investitor, odnosno vlasnik građevine na čiji je zahtjev pokrenut postupak izdavanja te dozvole. S obzirom da u konkretnom slučaju tužitelj nije investitor, odnosno vlasnik te nije bio ni stranka u

⁹⁰ 11 Us I-490/2021-7, Upravni sud u Rijeci od dana 2. rujna 2021. godine, <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba80be7e0e&q=pravo+na+po%C5%A1teno+su%C4%91enje+gra%C4%91evinska+dozvola>.

postupku Sud donosi zaključak da tužitelj nije ovlašten podnijeti predmetni prijedlog za obnovu upravnog postupka.⁹¹ Ranije smo vidjeli da USUD ne ocjenjuje odredbe posebnih zakona te da su ograničenja dozvoljena sve dok se ne utvrdi da “nisu propisana radi ostvarenja legitimnog cilja ili ne postoji razuman odnos razmjernosti između sredstava koja su upotrijebljena i cilja koji se namjerava postići”.

8.3.3. *Usž-1002/2023-3, Visoki upravni sud Republike Hrvatske od dana 11. srpnja 2023. godine*

U upravnom sporu tužitelja J. L., V., protiv tuženika Državnog inspektorata, Područnog ureda S., Ispostave u Z., Z., radi uklanjanja građevine, odlučujući o žalbi tužitelja protiv presude Upravnog suda u Splitu, poslovni broj: 11 UsI-1722/2022-7 od 28. studenog 2022., na sjednici vijeća održanoj 11. srpnja 2023., Visoki upravni sud Republike Hrvatske donio je presudu kojim se žalba odbija i potvrđuje presuda Upravnog suda u Splitu te se odbija zahtjev tužitelja za naknadu troška žalbenog postupka. Osporenom presudom odbijen je tužbeni zahtjev kao neosnovan radi poništenja rješenja tuženika kao i zahtjev tužitelja za naknadu troška ovoga spora.

Tužitelju kao vlasniku naređeno je da u roku od 120 dana od zaprimanja rješenja ukloni prizemnu građevinu namjene pečenjara i sušara izgrađenu bez izvršne/pravomoćne građevinske dozvole, uz izricanje propisanih upozorenja. Tužitelj je protiv prvostupanje presude podnio žalbu zbog pogrešno utvrđenog činjeničnog stanja, pogrešne primjene materijalnog prava, povrede odredaba postupka te zbog odluke o trošku. Navodi kako je zatečen na licu mjesta te da nije bio svjestan postupka u tijeku niti svojih prava i obveza a da ga je tuženik bio dužan upozoriti na to. Smatra kako je povrijeđen članak 7., članak 8. i članak 47. Zakona o općem upravnom postupku (NN 110/21) te da je prvostupanjski sud pogrešno utvrdio činjenično stanje. Ističe da nije vlasnik objekta čije je uklanjanje naređeno, niti ga je gradio, da nije ni zemljišnoknjižni vlasnik dijela zemljišta, niti nositelj

⁹¹ 1 Us I-611/2022-8, Upravni sud u Osijeku od dana 26. listopada 2022. godine, <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba80d8e30a&q=pravo+na+po%C5%A1teno+su%C4%91enje+gra%C4%91evinska+dozvola>.

kakvog drugog stvarnog prava na tom objektu, a koju činjenicu službena osoba nije unijela u zapisnik. Smatra kako je prvostupanjski sud sadržaj zapisnika arbitrarno ocijenio istinitim.

Ističe da je njegov sin podnio zahtjev za donošenje rješenja o izvedenom stanju pa da iz toga proizlazi da tužitelj nije vlasnik predmetnih građevina. Naglašava pravo stranke na pošteno suđenje koje se krši ako sud propusti provesti odgovarajući postupak u kojem bi tužitelju omogućio iznijeti i dokazati svoje tvrdnje. Ovi navodi temelje se na aspektu prava na procesnu ravnopravnost iz kojeg proizlazi da stranka ima pravo iznijeti činjenice i dokaze te da ne smije biti stavljena u bitno nepovoljniji položaj u odnosu na suprotnu stranku.

Sud dolazi do zaključka da prvostupanjski upravni sud nije povrijedio zakon na štetu tužitelja time što je odbio njegov tužbeni zahtjev kao neosnovan. Činjenicu vlasništva predmetne nekretnine tužitelj osporava tek u tužbi, a nije dostavio niti priložio niti jedan dokaz kojim bi dokazao da je vlasnik njegov sin, niti je tijekom upravnog postupka prigovorio na postupanje upravnog tijela prilikom provođenja očevida i sastavljanja zapisnika.

S obzirom da tužitelj ne spori opis predmetne građevine (namjena i dimenzija) naveden u izreci osporenog rješenja, kao ni činjenicu protupravne gradnje, prigovori tužitelja o pogrešno utvrđenom činjeničnom stanju su neosnovani. Tužitelju nije povrijeđeno ni pravo na pošteno suđenje s aspekta prava na procesnu ravnopravnost jer neosnovano tvrdi da mu nije dana mogućnost izjasniti se o svim činjenicama i pravnim pitanjima koja su predmet ovog upravnog spora s obzirom da je bio nazočan na raspravama pred sudom kada je i ustrajao u navodima tužbe. Sud prema tome nije našao osnove za usvajanje žalbe budući da tužitelj svojim žalbenim navodima nije doveo u sumnju pravilnost utvrđenog činjeničnog stanja, a niti pravilnost primjene mjerodavnog materijalnog prava i pravila sudskog postuka.⁹²

⁹² Usž-1002/2023-3, Visoki upravni sud Republike Hrvatske od dana 11. srpnja 2023. godine, <https://sudskapraksa.csp.vsrh.hr/decisionText?id=090216ba80e7db02&q=pravo+na+po%C5%A1teno+su%C4%91enje+gra%C4%91evinska+dozvola>.

9. ZAKLJUČAK

Kroz ovaj rad osvrnula sam se na teorijsku podlogu i praksu sudova s obzirom na pravo na pošteno suđenje koje predstavlja temelj demokratskih pravnih sustava. Smatram da bi sam izraz pravo na pošteno suđenje odnosno pravično suđenje, kako je u domaćoj pravnoj literaturi i praksi navedeno, trebalo uskladiti i ujednačiti s obzirom da se radi o istoznačnosti, kako ne bi dolazilo do konfuzije. Također, mislim da bi se radi zaštite stranaka te potpune sukladnosti posebnih propisa s Ustavom trebalo uvesti ocjenjivanje odredbi posebnih zakona kojima se ograničava položaj stranke u upravnim postupcima. U praksi Ustavnog suda Republike Slovenije vidljivo je takvo ocjenjivanje te ukidanje pojedinih odredbi slovenskog Zakona o gradnji kojim se ograničavao krug osoba koje imaju pravo sudjelovati u postupku izdavanja građevinske dozvole. Zakon o gradnji (NN 125/19) jedan je od posebnih zakona koji svojim odredbama ograničava položaj stranke u upravnom postupku i to u članku 115. stavku 1., stavku 3. te članku 138. Predlagatelji zakona trebali bi barem dati obrazloženje uz svaku odredbu o ograničavanju položaja stranke kako bi ono bilo opravdano.

Osim u kaznenim postupcima, pravo na pošteno suđenje utvrđeno je kao ustavno jamstvo i u svim drugim pravnim postupcima u kojima se odlučuje o pravima i obvezama stranaka i to promjenom Ustava iz 2000. godine kojim je izmijenjen članak 29. Ustava. Važnu ulogu u promicanju i zaštiti ovog prava ima ESLJP čije su presude obvezujuće za svaku državu te su obvezne postupati po njima kao i USUD. Sukladno razvoju i širenju prakse Europskog suda razvijala se i jurisprudencija USUD-a kao komparativna i povijesna disciplina u odnosu na aspekte prava na pošteno suđenje sadržanog u članku 29. stavku 1. Ustava. Prema teoriji te praksi Ustavnog suda proizlaze aspekti prava na pošteno suđenje koje sam svako zasebno analizirala u ovom radu. Ti aspekti su pravo na procesnu ravnopravnost (equality of arms – „jednakost oružja“), načelo kontradiktornosti, zabrana arbitrarnog postupanja, pravo na obrazloženu odluku, pravo na (učinkovito) pravno sredstvo, načelo vladavine prava i načelo pravne sigurnosti.

Ovi aspekti navode se i u presudama USUD-a te VSRH-a u povezanosti s pravom na pošteno suđenje s posebnim osvrtom na gradnju. Relevantni zakon je Zakon o gradnji (NN 125/19) temeljem kojeg se gradnja tumači kao projektiranje i građenje građevine te stručni nadzor građenja. Gradnja građevine na području Republike Hrvatske moguća je temeljem pravomoćne građevinske dozvole. Kroz sudsku praksu vidjeli smo slučaj gdje se stranka poziva na pravo na pošteno suđenje s aspekta prava na obrazloženu sudsku odluku jer je spor vođen na nezakonit način s obzirom da nisu provedeni dokazi koje je predlagao te da nije dano obrazloženje zašto isti nisu prihvaćeni niti su cijenjeni provedeni dokazi prema načelu „jednakosti oružja“ (equality of arms), slučaj gdje tužiteljica navodi kako u upravnom aktu nisu pravilno primijenjeni pravni propisi, da se u postupku nije postupilo prema pravilima postupka te da činjenično stanje nije pravilno utvrđeno, odnosno da je izveden nepravilan zaključak te slučaj gdje tužitelj smatra da mu je uskraćen status stranke u postupku te da je sud propustio provesti odgovarajući postupak u kojem bi tužitelju omogućio iznijeti i dokazati svoje tvrdnje.

Kada ne bi bilo prava na pošteno suđenje, sudski postupci ne bi odražavali temelje demokratskog sustava. Bez ovog prava pravda i vladavina prava bili bi ugroženi, a stranke bez odgovarajuće zaštite svojih temeljnih ljudskih prava i sloboda. Od iznimne je važnosti promicati i štiti ovo pravo, pravo na pošteno suđenje kako bi svaki postupak i svaka presuda bili u skladu Ustavom i Konvencijom.

Literatura

Knjige i članci:

1. Anić, Maja (2021). Pravično suđenje u odlukama Ustavnog suda Republike Hrvatske s posebnim osvrtom na zabranu arbitrarnog postupanja, str. 94., 95.
2. Bubalović, Tadija (2014). Pravo optuženika na obrazloženu sudsku odluku, str. 991., 992.
3. Elijaš, Dragan, Marković, Sandra, Trgovac, Sanja (2016). Pravo na pristup sudu kao aspekt prava na pravično suđenje, Zb. Prav. fak. Sveuč. Rij. (1991) v. 37, br. 1, str. 386., 388.
4. European Court of Human Rights (2019). Vodič kroz članak 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava – Pravo na pošteno suđenje (kazneni aspekt), str. 7.
5. Gardašević, Đorđe (2021) Stabilnost i trajnost Ustava u redovnim i izvanredni okolnostima, Zagrebačka pravna revija, Vol. 10 No. 3, str. 200
6. Grbić, Sanja (2012) Pošteno suđenje u građanskim postupcima u Hrvatskoj u svjetlu članka 6., stavka 1. Europske konvencije o ljudskim pravima, str. 21.
7. Ivičević Karas, Elizabeta (2007). Načelo jednakosti oružja kao konstitutivni element prava na pravični kazneni postupak iz članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, str. 776., 780.
8. Kontrec, Damir, Boić, Vitomir (2017). Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda i praksa ESLJP – građanskopravni aspekt, str. 7., str. 16.
9. Lauc, Zvonimir (2015). Načelo vladavine prava u teoriji i praksi, str. 48.
10. Ljubanović, Boris (2011). znanstveni rad, Pošteno suđenje kao temelj sudačke etike, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 49, 3/2012., str. 450. – 452.
11. Marković, Sandra (2015). Zaštita od arbitrarnosti kao aspekt prava na pravično suđenje, Informator, Br. 6124 od 14. studenog 2012.
12. Ofak, Lana (2014) Ograničavanje pravnog položaja stranke u posebnim upravnim postupcima, Hrvatska i komparativna javna uprava : časopis za teoriju i praksu javne uprave, Vol. 14 No. 4., str. 991., 992., 996., 997., 1001.
13. Omejec, Jasna (2008). Vijeće Europe i Europska unija - institucionalni i pravni okvir, Novi informator, Zagreb, 2008.
14. Peček, Robert (2023). Načelo kontradiktornosti i dostava podnesaka - ius – info
15. Šarin, Duška (2016). Aspekti prava na pravično suđenje – pravo na pristup sudu kroz jurisprudenciju Ustavnog suda Republike Hrvatske, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, god. 53, 3/2016., str. 729. - 732., 734. – 738., 740., 742.
16. Šting, Karla (2012). Europski sud za ljudska prava – ius - info
17. Uzelac, Alan (2009). Pravo na pravično suđenje u građanskim predmetima: nova praksa Europskoga suda za ljudska prava i njen utjecaj na hrvatsko pravo i praksu, str. 6.
18. Vitez Pandžič, Marijeta (2019). Stranka u postupku ishoda građevinske dozvole, str. 310. – 315.
19. Vladušić, Julia (2012). Pravo na pošteno suđenje, uz osvrt na utvrđivanje građanskih prava i obveza, Informator, Br. 6124 od 14. studenog 2012.

Normativni akti:

1. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (MU 13/17)
2. Ustav Republike Hrvatske (NN 05/14)
3. Zakon o gradnji (NN 125/19)
4. Zakon o općem upravnom postupku (NN 110/21)
5. Zakon o Državom inspektoratu (NN 155/23)
6. Zakon o sklapanju i izvršavanju međunarodnih ugovora (NN 28/96)
7. Povelja Europske unije o temeljnim pravima (Charter of Fundamental Rights of the European Union (2016/c 202/02))
8. Pravilnik o jednostavnim i drugim građevinama i radovima (NN 155/23)

Mrežni izvori:

1. E-građani, Vlada Republike Hrvatske, Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Europski sud za ljudska prava, <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/186>, posjećeno 21. svibnja 2024. godine
2. Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, Europski sud za ljudska prava, <https://uredzastupnika.gov.hr/europski-sud-za-ljudska-prava/186>, posjećeno 21. svibnja 2024. godine
3. Ustavni sud Republike Hrvatske, Povijest i razvitak hrvatskog ustavnog sudovanja,
4. <https://usud.hr/hr/povijest-razvitak-hrvatskog-ustavnog-sudovanja>, posjećeno 23. svibnja 2024. godine
5. Hrvatska enciklopedija, Ustav Republike Hrvatske, <https://enciklopedija.hr/clanak/ustav-republike-hrvatske>, posjećeno 23. svibnja 2024. godine
6. E-građani – informacije i usluge, Građevinska dozvola, <https://gov.hr/hr/gradjevinska-dozvola/1250?lang=hr>, posjećeno 27. svibnja 2024. godine
7. E – građani, Republika Hrvatska, Ministarstvo prostornog uređenja, graditeljstva i državne imovine, Građevinska dozvola, <https://mpgi.gov.hr/o-ministarstvu/djelokrug/graditeljstvo-98/vodic-kroz-gradnju/gradjevinska-dozvola/8160>, posjećeno 27. svibnja 2024. godine

Sudska praksa:

1. USUD, Ustavna tužba: U-III-2409/2021, Garašević, Mijo od dana 15. prosinca 2021. godine
2. USUD, Ustavna tužba:U-III-2491/2021, Rapaić, Duško od dana 8. veljače 2023. godine
3. USUD, Ustavna tužba: U-III-4397/2018, Baković, Miroslava od dana 29. travnja 2021. godine
4. VSRH, 11 Us I-490/2021-7, Upravni sud u Rijeci od dana 2. rujna 2021. godine
5. VSRH, 1 Us I-611/2022-8, Upravni sud u Osijeku od dana 26. listopada 2022. godine
6. VSRH, Usž-1002/2023-3, Visoki upravni sud Republike Hrvatske od dana 11. srpnja 2023. Godine